

Oikeusministeriö

1/3

Viite:

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 17.8.2018, VN 4346/2018

Asia:

Oikeuskanslerin lausunto koskien luonnosta lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskevaksi hallituksen esitykseksi

Lausunnon saate

Luonnos hallituksen esitykseksi noudattaa niitä suuntaviivoja, jotka ilmenevät keväällä oikeusministeriön julkaisemasta arviomuistiosta koskien rikoslain viimeaikaista kehitystä ja tulevia kehitystarpeita (OMML 7/218). Viitataan arviomuistioon ministeriön pyynnöstä 23.4.2018 antamaani lausuntoon. Totesin lausunnossani, että pääosin kriminalisointiperiaatteet kuuluvat lainsäätäjän yhteiskuntapoliittiseen harkintaan valtiosääntöperiaatteiden luodessa sille vai yleisen tason raamit.

Näin ollen en nimenomaisesti kannata tai ole kannattamatta ehdotusta, enkä ota kantaa enimmäisrangaistuksen korottamiseen tai ehdotetun korotuksen tasoon taikka uuden rangaistus säännöksen säätämistarpeeseen.

Totean lisäksi, että lapsiin kohdistuvia seksuaalirikoksia koskeva lainsäädäntö toteuttaa julkisen vallan velvoitteita suojata lasten perusoikeuksia ja niiden taustalla olevaa oikeutta itsemääräämiseen sekä turvalliseen ympäristöön ja kasvuun. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään edellyttänyt tässä käytettävän myös rikosoikeudellisia keinoja. Valtiosääntönäkökulmien tarkastelua ei voida näin rajoittaa vain rikosoikeudellisiin laillisuus- ja suhteellisuusperiaatteisiin ja ultima ratio -oppiin. Suojelovelvoite todetaankin säätämisyjärjestysperusteluissa. Kokoava arviointi ehdotuksen vaikutuksista suojelovelvoitteen toteutumiseen käytännössä olisi vielä tarpeen olla vahvemmin ehdotuksessa.

Yleistä

Seksuaalirikoksia koskevaa rikoslain 20 lukua on uudistettu useasti sen vuonna 1999 tapahtuneen voimaantulon jälkeen. Esitysluonnoksesta ilmenee, että sikäli kun nyt käsittelyssä oleva uudistus toteutetaan, on rikoslain 20 luku uudistettu kokonaan siten, että mikään säännöksistä ei ole enää alkuperäisessä muodossaan.

Rikoslain 20 luvun johdonmukaisuus, toimivuus ja ymmärrettävyys saattaisi edellyttää, että teot, jotka käsittävät sukupuoliyhteyden lapsen kanssa ja niitä koskevat rangaistussäännösten muutostarpeet tulisi arvioida ja suhteuttaa samassa yhteydessä, kun raiskaussäännösten muuttamista tullaan arvioimaan kokonaisuudessaan (kuten hanke raiskausrikosten tunnusmerkistön muuttamisesta suostumus pohjaiseksi).

Totean yleisellä tasolla, että rikoslain tulisi muodostaa selkeä ja mahdollisimman helposti hahmotettava kokonaisuus. Seksuaalirikoksista tuomittavien rangaistusseuraamusten tulisi olla linjassa paitsi keskenään, myös johdonmukaisessa suhteessa erityisesti muista henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista tuomittaviin rangaistuksiin. Yksittäisten rikosnimikkeiden, tunnusmerkistöjen ja rangaistusasteikkojen muuttaminen ei luone em. tavoitteelle parhaita mahdollisia toteutumisedellytyksiä ja olisikin tarkoituksenmukaisempaa, että muutokset tehtäisiin laajempina kokonaisuuksina. Tältä osin viittaa jo aiemmassa lausumassa esittämäni pohdinnan tarpeeseen koskien rikosoikeudellisen järjestelmän hajautumisilmiön käsittelyä kansallisella tasolla.

Koska rikoslain 20 lukua on viime vuosina muutettu useaan otteeseen, on sen soveltaminen käytännössä aiheuttanut soveltajilleen hankaliakin tilanteita valittaessa kulloiseenkin rikokseen tai rikoskokonaisuuteen sovellettavaa lakia. Monimutkaisimmillaan yhteen tekokokonaisuuteen, jos sen ajallinen kesto on ollut esimerkiksi vuosia tai jos sen paljastuminen on tapahtunut viiveellä, on jouduttu soveltamaan useampaa eri aikoina voimassa ollutta tunnusmerkistöä.

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön enimmäisrangaistuksen korottaminen

Lähtökohtaisesti en ota kantaa enimmäisrangaistuksen korottamiseen mutta totean, että rikostyyppin sisältäessä vakavuusasteeltaan toisistaan poikkeavia menettelyjä, mahdollistaa rangaistusasteikon laajentaminen lain soveltajalle paremmat mahdollisuudet huomioida kulloinkin arvioitavana olevan teon tai tekokokonaisuuden laadun ja vakavuusasteen rangaistusta määrättäessä. Lapsen seksuaalisena hyväksikäyttönä rangaistava menettely sisältää laajan kirjon erilaisia tekotapoja.

Törkeä lapsenraiskaus

Lähtökohtaisesti en kannata tai ole kannattamatta uuden rangaistussäännöksen säätämistä.

Esitysluonnoksessakin esiintuodut konkurrenssi- ja yksiköintikysymykset monimutkaistaisivat ainakin aluksi lain soveltamista ja soveltamiskäytäntöä. Konkurrenssiopin johdonmukaisuuteen sekä säännösten sovellettavuuden ja ymmärrettävyyden arviointiin lainsoveltajien kannalta sekä myös esityksen vaikutuksiin yleisprevention kannalta olisi vielä tarve kiinnittää huomiota ehdotuksen jatkovalmistelussa.

Esityksen vaikutukset

-

Muut huomiot

-

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Lehvä